

**SECTION 4
CRIMINAL LAW; CRIMINALISTICS**

**СЕКЦІЯ 4
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО; КРИМІНАЛІСТИКА**

УДК 344.3

ВІЙСЬКОВА ПОЛІЦІЯ

Пахомов Володимир Васильович,
*д-р юрид. наук, завідувач кафедри кримінально-правових
дисциплін та судочинства ННІ права,
Сумський державний університет*

Каріх Ігор Володимирович,
*директор науково-консультаційного центру
правових досліджень ННІ права,
Сумський державний університет*

Дегтяр Руслана Олександрівна,
*студентка III курсу ННІ права,
Сумський державний університет*

У статті проаналізовано питання запровадження в Україні інституту Військової поліції відповідно до проекту Закону України «Про Військову поліцію» від 21 січня 2015 року №1805 який внесений до Верховної Ради України. Пропонується створити новий правоохоронний орган – Військову поліцію, яку буде наділено більш широкими повноваженнями, зокрема, правом проводити досудове слідство. В Україні відсутня практика функціонування військової поліції, наукових досліджень вчених з даного питання бракує. Однак, якщо і мають місце бути окремі наукові описи цього питання, комплексного дослідження українськими вченими поки що не має.

Важливим є наявність спеціальних органів (військової юстиції), оскільки цивільним слідчим, прокурорам і суддям складно здійснювати досудові розслідування та проводити судовий розгляд матеріалів кримінальних проваджень, які стосуються Збройних Сил України, особливо, коли в військовий період їх підрозділи вже більше трьох років залучаються до участі в широкомасштабній антитерористичній операції. Тут існує специфіка, яка вимагає особливої підготовки й спеціалізованих знань стосовно того, яким чином діяти, до того ж комплексного та постійного їх удосконалення, через те, що військово-службові правовідносини

характеризуються багатьма особливостями, які визначені у статутах Збройних Сил України та інших нормативно-правових актах.

Інститут Військової поліції діє у багатьох державах світу та являє собою в цілому специфічну службу у Збройних Силах для підтримання законності та правопорядку. Україна, яка перебуває на шляху запровадження Військової поліції, має докорінно дослідити досвід зарубіжних держав стосовно роботи такого органу та зважено підійти щодо наділення його чіткими завданнями та повноваженнями. Військова поліція може стати важливим суб'єктом забезпечення правопорядку у Збройних Силах України та інших військових формуваннях.

Зважаючи на те, що нині Україна тільки знаходиться на шляху законодавчого визначення діяльності інституту Військової поліції, то проблеми з практики функціонування цього органу поки не можна визначити.

Ключові слова : Військова поліція, Військова юстиція, законопроект, Збройні Сили України.

Pakhomov V. V., Karikh I. V., Dehtiar R. O. Military Police. In the article it was analyzed the issue of introduction of the institute of military police in Ukraine in accordance with the draft law "On Military Police" from January 21st, 2015 1805 which was introduced to the Verkhovna Rada of Ukraine. It is proposed to create new law-enforcement authority Military Police which will be more ample powers, in particular, right to conduct pre-trial investigation. In Ukraine it is absent the practice of military police functioning, scientific research of scientists from the given issue is not enough also. However, even if there are some scientific descriptions of the given issue, multi-center study of Ukrainian scientists is not available yet.

The presence of special authorities (military justice) is too important, because it is difficult for civilian investigators prosecutors and judges to conduct judicial scrutiny of the criminal case files which are connected to the Armed Force of Ukraine, especially when in the military period it's subvisions have been involved to the large-scale anti-terrorist operations for 3 years. It is a specify which requires special preparations and specialized knowledge how to act and also complex and continuous improvement because military service relations are characterized by mane peculiarities which are defined in the charters of the Armed Force of Ukraine and other legal acts.

The institute of Military police operates in many countries of the world and is generally a specific service in the Armed Force for the maintaining of legitimacy and order. Ukraine which is in the way of the introduction of military police must radically investigate the experience of foreign countries as to the work of such authority and to approach carefully as to it's tasks and powers. Military police can become an important subject of justice administration in the Armed Force of Ukraine and other military formation.

Against the background of that Ukraine is currently only on the way of legislative definition of activity of the Military police institution, so problems on this authority functioning.

Keywords : Military police, military justice, draft law, Armed Force of Ukraine.

Створення військової поліції обговорювалось ще у 2015 році. Був зареєстрований відповідний законопроект №1805 народними депутатами Верховної Ради України Миколою Паламарчуком та Віктором Королем. У проекті закону «Про Військову поліцію» висовується пропозиція створення правоохоронного органу в підпорядкуванні Міністра оборони України, передбаченого для забезпечення правопорядку і законності у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України, окреслюються правові засади організації та функціонування Військової

поліції, її загальна структура, завдання, функції та компетенція.

Відповідно до внесеного законопроекту, військова поліція це — військово правоохоронне формування, призначене для забезпечення правопорядку серед громадян України які є військовослужбовцями, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження ними зборів (далі — військовослужбовці), запобігання, виявлення кримінальних та інших правопорушень вчинених військовослужбовцями, а також працівниками та державними службовцями Міністерства оборони України і Збройних Сил України, їх розкриття і

припинення, забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів, захисту прав і свобод військовослужбовців та військового майна від протиправних посягань, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам та припиненні протиправних дій військовослужбовців і цивільних осіб на військових об'єктах.

Основними завданнями Військової поліції є:

- запобігання вчиненню, виявлення і припинення злочинів та інших правопорушень у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України, правоохоронних органах спеціального призначення (далі – правоохоронні органи) та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України (далі – інші військові формування) у межах наданих повноважень;

- досудове розслідування злочинів та кримінальних проступків пов'язаних з проходженням військової служби, вчинених військовослужбовцями, а так само корупційних злочинів вчинених працівниками та державними службовцями Міністерства оборони України і Збройних Сил України (далі – працівники);

- виявлення причин, передумов та обставин злочинів та інших правопорушень, вчинених військовослужбовцями, працівниками, а також інших злочинів вчинених у військових частинах та на військових об'єктах;

- проведення оперативно-розшукової діяльності у межах наданих повноважень;

- виконання у передбачених законом випадках рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті, у кімнатах тимчасово затриманих, спеціальних палатах закладів охорони здоров'я Міністерства оборони України;

- забезпечення виконання кримінального покарання стосовно військовослужбовців, які вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні;

- участь у припиненні протиправних дій цивільних осіб на територіях військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій, Міністерства оборони України та Збройних Сил України (далі – військові частини), військових містечок Міністерства оборони України та Збройних Сил України (далі – військові містечка);

- забезпечення правопорядку серед військовослужбовців, а також працівників під час виконання ними посадових обов'язків на території військових частин, військових містечок, в громадських та інших місцях, припинення

вчинення ними злочинів та інших правопорушень;

- проведення у межах компетенції службових розслідувань;

- захист майна Збройних Сил України від розкрадання та інших злочинних посягань;

- забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань (далі – військові транспортні засоби)

- участь у гарнізонних заходах;

- захист прав і свобод військовослужбовців від протиправних посягань;

- вжиття спеціальних заходів безпеки щодо захисту військовослужбовців і працівників Військової поліції у разі реальної загрози їх життю та здоров'ю, житлу та майну у зв'язку з їх службовою діяльністю та їх близьких родичів;

- участь у запобіганні диверсійним проявам та злочинам терористичної спрямованості на території військових частин;

- забезпечення контролю за дотриманням встановленого пропускового режиму на адміністративно-господарчі та технічні території арсеналів, баз і складів Збройних Сил України та виконанням визначених вимог щодо утримання і зберігання озброєння, ракет, боеприпасів та вибухових речовин;

- здійснення заходів з охорони Міністра оборони України, начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України, їх перших заступників під час виконання ними службових обов'язків, у тому числі під час їх перебування за межами України, членів іноземних делегацій під час їх візиту до Міністерства оборони України та Збройних Сил України;

- розшук та затримання військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини (місця служби), у тому числі тих, які протиправно заволоділи зброєю та представляють небезпеку для оточуючих;

- розшук вогнепальної зброї, бойових припасів до неї або вибухових речовин, викрадених або втрачених у військових частинах;

- забезпечення правопорядку та військової дисципліни у військових частинах (підрозділах) Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, що направлені до інших держав;

- взаємодія з органами внутрішніх справ, військовими командуваннями Збройних Сил України, правоохоронними органами та іншими військовими формуваннями, з метою виконання завдань та функцій Військової поліції.

У разі настання особливого періоду, введення в Україні чи в окремих її місцевостях режиму воєнного або надзвичайного стану на Військову поліцію додатково покладаються завдання:

- участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними групами та незаконними військовими формуваннями на території України;
- організація діяльності військових комендатур;
- участь у забезпеченні дотримання комендантської години в гарнізонах;
- контроль за рухом транспортних засобів і перевезенням ними вантажів. [1].

Звичайно, невиконання наказу, непокора командирів, дезертирство, мародерство, розкрадання військового майна – ці й інші справи у Збройних силах України наявні, але вони майже не оприлюднюються. За даними Генпрокуратури, минулого року було здійснено понад 4 тис. військових злочинів. У тому числі – 310 випадків непокори, більше 1 тис. дезертирств, 288 крадіжок військового майна та факти мародерства. Тому в законопроекті детально визначено саме процедура притягнення військовослужбовців до дисциплінарної відповідальності. На сьогодні в українських Збройних силах діє Військова служба правопорядку, яка діє щодо виявлення злочинів серед військовослужбовців, а досудове слідство проводять цивільні слідчі. «Нині в державі склалася ситуація, коли, фактично за бойових умов, під час виконання завдань у зоні проведення АТО, діюча система органів досудового розслідування не забезпечує ефективного й оперативного розслідування масових військових злочинів, що негативно впливає на стан боєздатності військових частин і підрозділів ЗС України та інших військових формувань», – вважає народний депутат В. Король.

Тому парламентарі пропонують організувати новий правоохоронний орган – Військову поліцію, яку буде наділено більш широкими повноваженнями, зокрема, правом проводити досудове слідство [2].

Туркот Микола вважає, що військову поліцію бажано відокремити від Міністерства оборони України, а його голова не має підпорядковуватися ні керівникові цього міністерства, ні жодному керівнику іншого військового формування. Повноваження Військової поліції має поширюватися на усі без виключення військові формування у країні [3, с. 46].

Пропозицію щодо військової поліції українські законотворці обґрунтовують також і тим, що в багатьох визначальних країнах Європи

та світу існують правоохоронні органи з військовим статусом (військова поліція, карабінери, жандармерія) [4]. Чисельність військовослужбовців і працівників Військової поліції в Україні має становити, як мінімум, 1,5 % від загальної кількості Збройних сил, тобто, понад 2 тис. осіб і визначатиметься міністром оборони. Військова поліція уже діє у багатьох країнах світу, тому заснування такого органу в Україні цілком логічне. У Великобританії та Канаді кількість військових поліцейських становить 2 % від загальної кількості військовослужбовців, у США – 3–4 %, у Франції – до 10 %. Приміром, військова поліція Збройних сил США налічує понад 30 тис. осіб. Американські військові поліцейські сприяють дотриманню дисципліни серед військовослужбовців, ведуть розслідування військових злочинів, до того ж беруть участь у проведенні антитерористичних заходів. Крім того до їх завдань також входять «ліквідація або сприяння в ліквідації заворушень серед цивільного населення», у тому числі й у тих країнах, де дислокуються частини і підрозділи ЗС США. А ось чисельність особового складу військової поліції в Німеччині становить близько 4,5 тис. осіб, які в мирний час охороняють військові об'єкти, органи управління, забезпечують безпеку транспортних перевезень, підтримують дисципліну у військових формуваннях. У Великобританії чисельність військово-поліцейських підрозділів перевищує 5 тис. осіб. У цій країні поліція Міноборони забезпечує безпеку військовослужбовців, озброєння, військової техніки і майна, як на військових об'єктах Великобританії, так і за кордоном. Подібні структури також є у Канаді, Японії, Ізраїлі, Італії, Франції, Китаї, Нідерландах, Ірані, Туреччині, Індії, Пакистані та інших країнах світу [5].

Італійські карабінери — це військові, організовані за територіальною ознакою як для національних, так і для міжнародних місій. Крім того, як орган правового порядку вони входять у склад Європоліції. В Італії карабінери виконують повноваження як військової, так і цивільної поліції і підпорядковуються Міністерству оборони.

Національна жандармерія Франції є військовою поліцією Збройних сил Франції, що також відповідає за громадську безпеку, тобто є й цивільною поліцією для населення (GIGN). У лавах НЖФ нараховуються більше 110 тисяч осіб. Жандармерія тісно співпрацює з правоохоронними органами та національною поліцією інших країн.

Як і карабінери в Італії, Національна жандармерія у Франції у своїй діяльності відноситься до компетенції Міністерства оборони.

Військова поліція ФРН — самостійний рід військ Сухопутних військ Бундесверу, яка виконує завдання в інтересах ВПС, ВМС, а також військ союзників по НАТО, які знаходяться на території Німеччини. Службовці військової поліції в Німеччині називаються фельд'єгерями. Військова поліція ФРН налічує близько 4500 осіб [6].

Полякова Ольга зазначає, що слід урахувати той факт, що у разі набрання чинності Закону України «Про Військову поліцію», буде змінено та доповнено новими нормами Кримінальний

процесуальний кодекс України, Кримінально-виконавчий кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закони України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про правовий режим надзвичайного стану», відповідні Статути та інші акти [7].

Отже, кардинальне реформування поліції і Збройних сил у часи військових подій на Сході України – одна з найважливіших вимог українського суспільства. Розв'язати проблеми цих силових структур можна лише впровадженням прозорого підходу до їх реформування на законодавчому рівні. Одним з таких шляхів і є створення нового правоохоронного органу – військової поліції.

Використана література :

1. Про військову поліцію: проект Закону України від 13.10.2010 р. № 7251 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53648
2. Кривецький О. Закон про військову поліцію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=988:proekt-zakonu-pro-vijskovu-politsiyu&catid=8&Itemid=350
3. Туркот М. С. Військова складова національної безпеки України / М. С. Туркот // Вісник Національної академії прокуратури України.- 2016.- № 2(44).- С. 44-50
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про Військову поліцію» від 21 січня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53648#
5. Жолобович І. Військова поліція: що це таке і чим вона займатиметься [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://24tv.ua/viyskova_politsiya_shho_tse_take_i_chim_vona_zaymatimetsya_n693878
6. Військова поліція: іноземний досвід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://na.mil.gov.ua/32263-vijskova-policiya-inozemnij-dosvid>
7. Полякова О. С. Питання запровадження в Україні інституту військової поліції / О. С. Полякова // Журнал східноєвропейського права. – 2015. - №13. – С. 128-131.